

ЗАЛУЧЕНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ САМОВРЯДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ДО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ

З'ясовано реальну залученість громадських самоврядних організацій в Україні до активного суспільно-політичного життя та проблеми, які гальмують ефективність такого впливу. Серед форм участі неурядових організацій у формуванні та реалізації державної політики виокремлені такі основні: вплив неурядових аналітичних центрів на розробку та прийняття владних рішень; участь у забезпеченні демократичних, прозорих та чесних виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; участь у роботі громадських рад і колегій, створених при центральних органах виконавчої влади.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадське об'єднання, громадські рухи, самоврядування, демократія, аналітичні центри.

Matviichuk Andriy. Involvement of public self-governmental organizations in Ukraine to social and political life

The real involvement of public self-government organizations in Ukraine in the active socio-political life and the problems that hinder the effectiveness of such influence are revealed. Among the various forms of participation of non-governmental organizations in the formulation and implementation of public policy, the following main are analyzed: the influence of non-governmental think tanks on the development and decision-making of government; Participation in ensuring the democratic, transparent and fair character of elections to public authorities at all levels and local self-government; participation in the work of public councils and colleges established under the central authorities.

Key words: civil society, public association, social movements, self-government, democracy, think tanks.

Сучасна Україна переживає надзвичайно складні часи: глибока системна криза та зумовлене нею масове зубожіння населення, масштабна корупція через невдалі дії щодо реформування тих державних органів, які найбільше взаємодіють з громадянами

© МАТВІЙЧУК Андрій Васильович — кандидат політичних наук, заступник генерального директора з науково-технічної роботи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; ORCID: 0000-0003-4051-2484; e-mail: matvijchuk@nas.gov.ua.

(поліція, податкова служба, прокуратура), зневіра громадськості у спроможності влади провести повномасштабні демократичні реформи, нарешті зупинити агресію Російської Федерації проти України та деструктивну для нашої державності та цивілізаційного розвитку гібридну війну. Виклики загрозливі, й суспільству треба дати на них адекватну відповідь.

В історії сучасної України були критичні стани: листопад - грудень 2004 р. та листопад 2013 р. – лютий 2014 р., коли вирішальний вплив на перебіг політичних подій зробила громадськість і засвідчила незворотність демократичного вибору України та зростання ролі громадянського суспільства. «Надзвичайна самоорганізація й самопожертва українського суспільства під час Євромайдану, його роль у протистоянні зовнішній агресії, делегування окремих представників громадських, добровольчих та волонтерських організацій до органів влади – усе це породило в громадян сподівання на те, що очікувана суспільством оновлена держава стане більш ефективною, серйозно поставиться до проведення кардинальних реформ, які сприятимуть демократизації та зростанню добробуту»¹.

І дійсно, за відносно невеликий проміжок часу Україна досягла помітного прогресу в створенні демократичних інституцій та зміцненні демократичних процедур. Це підтверджується, зокрема, її оцінкою в авторитетному рейтингу міжнародної незалежної організації «Freedom House». Згідно із щорічним аналізом цієї організації Україна тривалий час за рівнем політичних прав і громадянських свобод отримувала оцінку «частково вільної» країни. А у 2005- 2007 роках її рейтинг піднявся до оцінки «вільної»².

Однак сучасний етап розвитку України демонструє, що їй так і не вдалося створити стабільну та ефективну систему державної влади. Про політичну нестабільність свідчить і повернення України за рейтингом тієї ж організації «Freedom House» до числа «частково вільних» країн. У цьому плані показовими є результати дослідження «Країни перехідного періоду» впливовими зарубіжними неурядовими організаціями стану демократії в сучасній Україн, проведеного міжнародною організацією Freedom House у 2016 р. «Індекс демократії в Україні оцінений на рівні 4, 68 бала (за шкалою від 1 до 7, де 1 відображає найви-

щий рівень демократії, 7 - найнижчий). У 2015 р. індекс демократії в Україні дорівнював 4, 75 бала. Тобто маємо певне покращення, однак загальна оцінка міжнародними експертами процесу демократизації в Україні відносить її до «частково вільних країн» з «гібридним режимом». Позитивно, що Україна позбулася оцінки *semi-consolidated authoritarian regime*. Утім прикро констатувати, що ступінь громадянських свобод в Україні ще не досягає рівня *semi-consolidated democracy*³.

Отже, державним інституціям слід викоринити традиційне ставлення до людини як до підданого, мовчазного виконавця державних команд і наказів. Опікунська, патерналістська політика держави має поступитися місцем партнерським відносинам між громадянином і владою⁴. У даній ситуації дієвим інструментом створення ефективної системи державної влади та її легітимзації, на нашу думку, може стати ширше залучення до вироблення та реалізації державної політики інститутів громадянського суспільства, зокрема неурядових самоврядних організацій. Тому зростає актуальність аналізу та пошуку можливих шляхів удосконалення форм такого залучення.

Питання залученості громадських неурядових організацій до суспільно-політичного життя розглядаються вітчизняними дослідниками під різними кутами зору – від суто теоретичного визначення умов взаємодії влади і організацій громадянського суспільства (Є. Бистрицький, А. Білоус, О. Бородій, О. Віннікова, В. Горленко, М. Гурицька, Г. Євтушенко, А. Карась, В. Ковальчук, А. Колодій, І. Кресіна, О. Крюкова, М. Лациба, А. Лясота, І. Макарова, О. Поліщук та ін.) до аналізу конкретних механізмів і умов залучення громадських структур до процесу прийняття владних рішень на державному та місцевому рівнях (О. Бориславська, К. Вінцукевич, В. Граб, В. Безчастний, Є. Качмарський, О. Корнієнко, Г. Малкіна, А. Матвієнко, В. Нечипоренко, С. Пономарьов, О. Скрипнюк та ін.).

За визначенням «Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі» (жовтень 2007 р.) поняття «неурядові організації» включає добровільні самоврядні об'єднання або організації, створені для реалізації некомерційних завдань їхніх засновників або членів. До них не належать політичні партії⁵.

Зазначимо, що у вітчизняному науковому та суспільно-політичному дискурсі зазвичай вживаються як синоніми такі поняття: «*неурядова організація*» (Н. Білик, І. Вітик, О. Корнієвський, Д. Кохан, А. Малюська, О. Обрінська, А. Омельченко та ін.), «*громадська організація*» (М. Бондаренко, Р. Бортейчук, М. Булгаков, Л. Василенко, К. Вінцукевич, Л. Горяна, Г. Нестеренко, В. Завгородній, А. Іпатов, К. Левчук, Г. Шкіря та ін.), «*неприбуткова організація*» (В. Мікловда, А. Небитов, С. Пасічніченко та ін.), «*недержавна організація*» (А. Галай, С. Галашко, О. Голіщенко та ін.), «*організація третього сектора*» (С. Гладкий, В. Гончар, А. Пантелеймоненко, А. Ткачук, В. Головенько, Л. Усаченко та ін.), «*самоврядна організація*» (О. Бориславська, І. Горовський, І. Бодрова, В. Бесчасний, Г. Євтушенко, Є. Захаров, Н. Камінська, О. Скрипнюк, Т. Ульянова та ін.) тощо. Не вдаючись в деталі відмінностей між ними і навіть до спроб розрізнити їх (А. Галай, Н. Мішина), ми у даному контексті використовуватимемо їх як синоніми, акцентуючи увагу на впливі цих організацій на вироблення й реалізацію державної політики.

Закон України «Про громадські об'єднання» дає такі визначення: «громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів». Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка: «громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи», «громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи»⁶.

Отже, можливості партнерських стосунків між органами влади та інститутами громадянського суспільства розширюються, зокрема завдяки позитивним тенденціям у становленні останніх. За станом на 2019 рік кількість громадських організацій, зареєстрованих Державним комітетом статистики України, сягнула близько 6 тисяч (у тому числі міжнародні, всеукраїнські, місцеві організації, їхні філії та відокремлені структурні підрозділи, половина з яких мають статус всеукраїнських).

Однак зрілість громадянського суспільства визначається не лише кількісними й формальними (скажімо, розробленістю правових засад) параметрами, а насамперед якісними показниками, тобто ефективністю діяльності, рівнем реального впливу на суспільне життя, вироблення й реалізацію державної політики. Так, за даними В. Літкевич, із числа офіційно зареєстрованих громадських організацій суспільно активними є близько 5 %, бюджети 90 % яких формуються за рахунок коштів міжнародних донорів. За формальними показниками кількості громадських організацій ми приблизно на рівні європейських країн. Однак реально понад 80 % громадян України не є членами жодної з громадських організацій⁷.

Громадянське суспільство поки що не спромоглося сформувати чіткі механізми впливу на соціально-політичні процеси. Неefективність неурядових самоврядних організацій в Україні має комплекс причин. На думку громадян, головними причинами є їхня низька активність та неспроможність реально впливати на ситуацію в регіоні й країні. Проте коло причин набагато ширше. Поряд із вказаними це відсутність достатніх коштів для діяльності, слабкість організаційного управління, невідповідний професійний рівень членів організації, відсутність широкої інформації про їхню діяльність, фінансові зловживання керівників об'єднань, їхня залежність від одного джерела надходжень (держави, підприємства, спонсора, міжнародної донорської агенції), відсутність підтримки з боку населення, неготовність суспільства до широкого поля діяльності цих об'єднань, проблеми і труднощі при отриманні офіційної реєстрації та інші юридичні проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавства, недосконала шкала оподаткування фінансових зобов'язань організації, недостатня координація з іншими недержавними організаціями, брак інформації про програми та проекти різних фондів. Усі ці проблеми фактично зводяться до двох головних і взаємопов'язаних – ресурсів та брак попиту⁸.

Проте вітчизняні соціологи висловлюють упевненість, що досвід минулих практик має допомогти вітчизняному громадянському суспільству в досягненні якісно нового рівня розвитку.

Зупинимося на *основних формах впливу громадських самоврядних організацій на вироблення та реалізацію державної полі-*

тики. Серед багатьох форм участі неурядових організацій у формуванні та реалізації державної політики виокремимо ті, які у сучасних умовах виявилися найбільш ефективними:

– вплив неурядових аналітичних центрів на розробку та прийняття владних рішень;

– участь у забезпеченні демократичних, прозорих та чесних виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– участь у роботі громадських рад і колегій при центральних органах влади.

Зупинимося на них докладніше.

1. В епоху глобалізації та переходу до інформаційного суспільства дедалі активніше відбувається залучення неурядових аналітичних центрів – (think tanks, «фабрик думок») до вироблення урядової політики. Це стало загальносвітовою тенденцією. Посилюється роль центрів як виробника якісного та суспільно витребуваного інтелектуального продукту і в Україні.

Так, база даних Інституту зовнішньополітичних досліджень (США), який здійснює моніторинг розвитку світової мережі think tanks, станом на початок 2007 року містила відомості про 43 українські неурядові аналітичні центри⁹. Основними передумовами суспільного авторитету таких центрів є дійсно незалежний характер досліджень; відсутність заангажованості політичними, партійними, корпоративними та іншими груповими інтересами; використання постійного штату висококваліфікованих фахівців; відкритість і прозорість у роботі; помітна присутність в інформаційному просторі; готовність до співпраці як із громадськістю, так і з органами державної влади.

Високу репутацію й авторитет завоювали такі аналітичні інституції, як Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова (УЦЕПД), Агентство гуманітарних технологій (АГТ), Інститут місцевої демократії (ІМД), Інститут політики (ІП), Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД), Інститут трансформації суспільства (ІТС), Інститут виборчого права, Інститут масової інформації (ІМІ) та ін. Усього, за підрахунками Центру ім. О. Разумкова, в Україні

діють понад 380 НДО, які позиціонують себе як дослідницькі структури¹⁰.

Основними функціями, які здійснюють неурядові аналітичні центри у сфері вироблення та реалізації державної політики, є:

- визначення стратегічних проблем суспільного розвитку, пошук пріоритетних напрямів їхнього вирішення та аналіз можливих сценаріїв їх розв'язання;

- дослідження поточних політичних проблем та розробка рекомендацій для органів влади щодо їх вирішення;

- незалежна експертиза законопроектів, урядових програм, політичних рішень;

- співробітництво з державними установами у розробці стратегічних документів розвитку країни та окремих сфер суспільного життя (щорічного Послання Президента України Верховній Раді України, різноманітних програм, концепцій, стратегій тощо);

- розробка та публічна презентація законопроектів і стратегічних документів, альтернативних офіційним;

- моніторинг виконання владних рішень, оцінка їх ефективності та наслідків;

- дослідження громадської думки та динаміки суспільних настроїв;

- участь у здійсненні підготовки та перепідготовки керівних кадрів;

- коментування та експертна оцінка політичних процесів та поточних подій для ЗМІ.

Однак у цілому неурядові аналітичні центри та органи влади ще не досягли високого рівня ефективності у своїй співпраці. Основними перешкодами на шляху до досягнення цієї мети є: відсутність зацікавленості органів влади у такій співпраці; низька поінформованість представників владних структур про діяльність відповідних центрів та про їхні можливості; національні аналітичні центри не завжди можуть вчасно надати інтелектуальний продукт потрібної якості або не мають досвіду його успішного просування¹¹.

2. Один із найважливіших каналів впливу неурядових організацій на вироблення державної політики – *спостереження за формуванням органів державної влади завдяки контролю виборчого процесу*. Більшість громадян досі вважають саме вибори най-

дієвішим механізмом свого впливу на ухвалення політичних рішень.

Українські неурядові організації за часи незалежності накопичили значний досвід просвітницької роботи з виборцями та моніторингу виборчих кампаній (причому не лише в Україні, а й за її межами). Найпоширенішими видами діяльності неурядових організацій під час виборчих кампаній є:

- інформаційно-мобілізаційні акції: інформування виборців щодо різних аспектів виборчої кампанії і виборчих прав громадян, мобілізація виборців (особливо молодих) та активізація їх участі у виборах;

- правозахисна діяльність: консультування виборців та учасників виборчого процесу стосовно методів захисту їх виборчих прав;

- моніторингова діяльність: стеження за дотриманням виборчого законодавства, спостереження на виборчих дільницях та безпосередньо в день голосування, проведення електоральних соціологічних досліджень;

- просвітницька діяльність: правова й організаційна підготовка спостерігачів, підвищення якості підготовки суддів у галузі виборчого законодавства. Особливого суспільного значення набула діяльність неурядових організацій щодо забезпечення чесних та прозорих виборів. Але тільки під час виборів до Верховної Ради України у березні 2006 р. вона була вперше унормована: рішенням Центральної виборчої комісії шістнадцять неурядових організацій отримали офіційний статус спостерігачів.

Реалізація активності громадських організацій у цьому напрямку отримала тоді в цілому схвальну оцінку як з боку державної влади та основних політичних партій, так і безпосередньо виборців. Так, згідно із загальнонаціональним опитуванням, проведеним Фондом «Демократичні ініціативи» та Київським міжнародним інститутом соціології у червні 2006 р., на запитання стосовно доцільності діяльності незалежних від політичних партій громадських організацій з контролю за чесністю виборів та просвіти виборців, 36,9 % респондентів відповіли, що вона дуже потрібна, а 36,5 % — переважно потрібна. Тобто загалом 73,4 % опитаних дали позитивну оцінку діяльності неурядових організацій у цьому напрямі¹².

Наступні парламентські та президентські вибори, і зокрема в 2019 р., підтвердили високу суспільну репутацію неурядових організацій, які займаються забезпеченням чесних та прозорих виборів. Водночас вони ще раз продемонстрували наявність хронічних проблем, які так і не вирішуються, незважаючи на насиченість останніх років виборчими кампаніями. Це насамперед невизначеність статусу неурядових організацій як спостерігачів на виборах на законодавчому рівні; необов'язковість реагування владних інституцій на критичні зауваження неурядових організацій під час проведення виборів; відсутність дієвого механізму імплементації пропозицій неурядових організацій з удосконалення виборчого процесу тощо.

3. Участь у роботі громадських рад і колегій при центральних органах влади. Позитивну роль в активізації створення і діяльності громадських рад та унормуванні їхнього правового статусу відіграла постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Відповідно до цієї постанови громадські ради мають статус консультативно-дорадчого органу при органі влади і створюються з метою здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Однак на практиці використання цього інструмента залучення громадських організацій до вироблення державної політики ще дуже далеко від досконалості, що зумовлено низкою чинників:

– часта зміна урядів в Україні призводить до того, що кожен із них починає формувати громадські ради заново, і отже, не забезпечується стабільність та спадкоємність їх роботи;

– при багатьох міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади громадські ради так і не сформовані або перебувають на стадії формування;

– у діяльності багатьох громадських рад відсутні публічність та прозорість;

– формування персонального складу багатьох громадських рад досі відбувається кулуарно, за принципом корпоративної лояльності;

— не визначений статус рекомендацій та рішень громадських рад, не розроблені механізми їх впровадження тощо.

Для усунення вказаних недоліків корисно було б звернути увагу на зарубіжний досвід діяльності громадських рад та можливості його застосування в Україні. Так, уряд США широко застосовує публічно-приватні дорадчі комітети. Нині існують понад 1000 таких комітетів (іноді їх ще називають радами), майже 400 з яких — на президентському рівні. Лише Міністерство торгівлі США має 77 дорадчих комітетів, включно з президентською Експертною радою. Найважливіше, що всі дорадчі комітети регулюються Федеральним законом про дорадчі комітети 1972 р. і управляються Адміністрацією служб загального призначення. Федеральний закон вимагає від них збалансованого представництва, статусів із чітко визначеними завданнями й обсягом повноважень, відкритого доступу для громадськості, своєчасного інформування громадськості про дати і порядок денний всіх засідань, доступу громадськості до всіх протоколів та інших документів і публічної підзвітності¹³.

Досить цікавим вбачається і досвід діяльності громадських рад у Швеції, Великобританії, ФРН, Франції та інших зарубіжних країнах.

Отже, в Україні уряд має активізувати роботу над положеннями про громадські ради (громадські колегії) і залучати громадськість до обговорення проектів відповідних положень на всіх етапах їхньої розробки. Громадські ради повинні стати не просто механізмом зворотного зв'язку з громадськістю, а майданчиком для кваліфікованого діалогу з питань політики, обміну досвідом та знаннями. Консультації з громадськістю в рамках громадських рад мають починатися якомога раніше у процесі формулювання позицій і проектів рішень. Залучені до консультацій мають одержувати необхідні матеріали та інформацію в доступному форматі. Теми консультацій мають оголошуватися заздалегідь, щоб неурядові учасники мали достатньо часу для підготовки до участі в обговоренні. Звіти про роботу громадських рад мають бути регулярні й публічно доступні. Треба виробити прозорий і простий механізм зворотного зв'язку, за допомогою якого громадськість дізнаватиметься про подальшу долю поданих матеріалів та рекомендацій та ефективність процесу кон-

сультацій. Мірилом ефективності роботи громадських рад має бути кількість і якість рішень органів влади, на прийняття яких вплинули консультації в рамках громадської ради.

1. Корнієвський О.А., Нечипоренко В.О. Сучасні виклики громадянському суспільству України в умовах політичної нестабільності. *Стратегічна панорама*. Київ: НІСД, 2018. Вип. 1. С. 63. 2. Україна: оцінка шістнадцяти років незалежності. Лютий 2008. Звіт складено для партнерського комітету США – ЄС з питань України /Бугайський Я., Пайфер С., Сміт К., Волландер С.; передмова: Бжезинський З., Рюе Ф. Вашингтон: CSIS Press, 2008. С. 3. 3. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit-2016>. 4. Загородня С.П. Субсидування населення чи відхід від патерналізму: пошук балансу інтересів особи, суспільства, держави. *Стратегічні пріоритети*. 2018. Вип. 3-4(48). С. 92. 5. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі № СМ / Рес (2007) 14 (Прийнято Комітетом Міністрів 10 жовтня 2007 р. на 1006-му засіданні заступників Міністрів). URL: <http://www.ucispr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032308>. 6. Про громадські об'єднання: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст.1 із змінами до Закону. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. 7. Літкевич В. Держава і громадянське суспільство: противники чи партнери? *Дзеркало тижня*. 2016. № 15. 28 квіт. С. 13. 8. Лациба М. МінФін почуй громадськість! *Громадянське суспільство*. 2015. № 4(24). С. 2. 9. Якименко Ю. Неурядові аналітичні центри в Україні: можливості, виклики, перспективи. *Громадянське суспільство*. 2007. № 2. С. 10. 10. Корені трави – 2: участь громадськості у формуванні політики. У 2 ч. Ч. 1 / Упоряд.: Г. Усатенко, О. Боронь. Київ: Фонд «Європа ХХІ», 2004. С. 27. 11. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і тенденції розвитку. *Національна безпека і оборона*. 2003. № 10 (46). 12. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія / за ред. І. О. Кресіної та ін. Київ: Логос, 2007. 314 с. 13. Національні консультативні ради. Крайні практики США. URL: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/strategy/7/66.html>.

Reference

1. Korniiievskiy O.A., Nepochorenko V.O. Suchasni vyklyky hromadianskomu suspilstvu Ukrainy v umovakh politychnoi nestabilnosti. [Contemporary challenges for the civil society of Ukraine under the conditions of political instability]. *Stratehichna panorama*. Kyiv: NISD, 2018. Vol. 1. P. 63. 2. Ukraina: otsinka shistnadsyaty rokiv nezalezhnosti. [Ukraine: A Net Assesment of 16 Years of Independence]. Liutyi 2008. Report for partner committee USA – EU on Ukraine. Bugajski J., Pifer S., Smith K., Wallander C.; Foreword: Brzezinski Z., Rūhe V. Washington: CSIS Press, 2008. P. 3. 3. Freedom House [E-source]. Accessed at: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit-2016>. 4. Zavorodnia S.P. Subsdyvannia naselennia chy vidkhid vid

paternalizmu: poshuk balansu interesiv osoby, suspilstva, derzhavy. [Subsidizing the population or avoiding paternalism: looking for a balance between the interests of an individual, society and the state]. *Stratehichni priorityety*. Vol. 3-4(48). Kyiv: NISD, 2018. Pp. 92. **5.** Rekomendatsii Komitetu Ministriv Rady Ievropy derzhavam – chlenam stosovno pravovoho statusu neuriadovykh orhanizatsiy u Ievropi № CM / Rec (2007) 14. [Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe to members on the legal status of non-governmental organisations in Europe № CM / Rec (2007) 14]. Adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 during the 1006th meeting of Ministers' deputies. [E-source]. Accessed at: // <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032308>. **6.** Zakon Ukrainy «Pro hromadski ob'iednannia». [Law of Ukraine «On public associations». *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2013, № 1, st. 1 zi zminamy do Zakonu. [E-source]. Accessed at: <https://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/4572-17>. **7.** Litkevych V. Derzhava i hromadianske suspilstvo: protyvnyky chy partnery? [State and civil society: partners or adversaries?] *Dzerkalo tyzhnia: Ukraina*, 2016.2016. № 15. April 28th. P. 13. **8.** Latsyba M. MinFin pochui hromadskist! [Ministry of Finance hear the public!]. *Hromadske suspilstvo*. 2015. № 4(24). P. 2. **9.** Yakymenko Y. Neuriadovi analitychni tsentry v Ukraini: mozhyvosti, vyklyky, perspektyvy. [Non-governmental centers in Ukraine: possibilities, challenges, prospects]. *Hromadske suspilstvo*. 2007. № 2. P. 10. **10.** Koreni travy – 2: uchast hromadskosti u formuvanni polityky: U 2 ch. – Ch. 1. Uporiadnyk: H. Usatenko, O. Boron. Kyiv: Fond «Ievropa XX», 2004. S.27. **11.** Neuriadovi analitychni tsentry v Ukraini: stan i tendentsii rozvytku. *Natsionalna bezpeka i oborona*. 2003. № 10 (46). **12.** Derzhava i hromadianske suspilstvo v Ukraini: problemy vzaiemodii: monohrafiia. [State and civil society in Ukraine: problems of cooperation: monograph]. Z red. I. O. Kresinoi ta in. Kyiv: Lohos, 2007. 314 pages. **13.** Natsionalni konsultatyvni rady. Krashchi praktyky SSHA. [National consultative councils. Best USA practices]. [E-source]. Accessed at: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/strategy/7/66.html>.

Matviichuk Andriy. Involvement of public self-governmental organizations in Ukraine to social and political life

The real involvement of public self-government organizations in Ukraine in active social and political life has been clarified. It is stated that as of 2019 the number of public organizations registered by the State Statistics Committee of Ukraine reached about 6 thousand (including international, all-Ukrainian, local organizations, their branches and separate structural divisions), all of which have the status of all-Ukrainian.

However, the maturity of civil society is determined not only by quantitative and other formal (say, legal basis) indicators, but above all by qualitative indicators, that is, the effectiveness of their activities, the level of their real impact on public life, the formulation and implementation of public policy. It is stated that about 5% of the officially registered non-governmental organizations are publicly active, 90% of which are formed from international

donors. According to the formal indicators of the number of NGOs, we are approximately equal to the pan-European countries. However, in fact, over 80% of Ukrainian citizens are not members of any public organization.

It is stated that civil society has not yet been able to formulate clear mechanisms for influencing socio-political processes. The inefficiency of non-governmental organizations in Ukraine is caused by a set of reasons, the main ones being their low activity and inability to really influence the situation in the region and in the country. members of the organization, lack of widespread information about their activities, financial abuse of the leadership of these associations, their dependence on one source revenues (states, businesses, sponsors, international donor agencies), lack of support for their activities on the part of the population, unpreparedness of our society for a wide range of activities of these associations, problems and difficulties in obtaining official registration and other legal problems associated with the imperfection of the current legislation, inadequate scale of taxation of financial liabilities of the organization, lack of coordination with other non-governmental organizations, lack of information on programs and projects of various funds.

Among the various forms of participation of non-governmental organizations in the formulation and implementation of public policy, the following main are analyzed: the influence of non-governmental think tanks on the development and decision-making of government; Participation in ensuring the democratic, transparent and fair character of elections to public authorities at all levels and local self-government; participation in the work of public councils and colleges established under the central authorities.

It is recommended that in Ukraine the Government should intensify work on the provisions on public councils (public colleges) and involve the public in discussing draft relevant provisions at all stages of their development. Public councils should not just be a mechanism for public feedback, but a platform for skilled policy dialogue, exchange of experience and knowledge as a stepping stone for informed political decisions.

Key words: civil society, public association, social movements, self-government, democracy, think tanks.